

29/6

Woodrow Wilsons väg till makten

EN UNG AMERIKANSK historiker, Arthur S. Link, har för några veckor sedan utgivit första delen av ett arbete som kan väntas bli den ojämförligt bästa politiska biografien över Woodrow Wilson (*Wilson, the Road to the White House*, Princeton University Press). Författaren har haft tillgång till en mängd nytt material, framför allt Wilsons efterlämnade papper, och han har utnyttjat andra källor, särskilt pressen, vida grundligare än sina föregångare. Hans framställning, som i detta band sträcker sig fram till 1912 års presidentval, präglas av grundlig och kylig analys; den energi med vilken undersökningen drives gör boken fängslande trots rikedom på detaljer. Ingen har givit en mera konkret och trovärdig bild av amerikansk politik under de upprörda åren före det första världskriget.

Link betecknar sin bok som en "success story", en berättelse om stor och oväntad framgång. Wilsons lysande politiska bana omfattade knappast mer än ett årtionde. Vid 45 års ålder var Wilson en nära nog okänd universitetsprofessor, författare till ett par av engelsk parlamentarism influerade skrifter om amerikansk politik och en rad handböcker utan större intresse. Som rektor vid Princetonuniversitetet blev han känd, huvudsakligen dock i akademiska kretsar, för sina organisatoriska reformer, fortfarande med

Woodrow Wilson 1912.

engelska traditioner som mönster. Under denna tid tog han ingen del i politiken och var, efter allt att döma, föga intresserad av och än mindre kunnig i politiska dagsfrågor. Först år 1910 övergick han, 34 år gammal, till politisk verksamhet, valdes som demokraternas kandidat till guvernör i hemstaden New Jersey och blev snabbt ryktbar som radikal bekämpare av bossväldet och förbindelserna mellan affärsmännen och politikerna. Två år senare blev han president, och efter ytterligare några få år framstod han som världens mäktigaste man. Något exempel på en snabbare politisk karriär är det svårt att finna.

Hur gick det till? Svaret på denna fråga är, särskilt sådant det med nästan paradoxal skärpa utformas av Link, överraskande och fascinerande. Före sitt inträde i politiken ansågs Wilson vara, och var med all sannolikhet också, närmast konservativ. Hans tal och artiklar innehåller allmänna uttalanden som är typiska för amerikansk konservatism: hyllningar till "fädernas" visdom, varningar för radikala och socialistiska nydaningar; han kritiserade den franska revolutionens idéer och återopade Burke mot Jefferson. Då han någon gång tog ställning i en sakfråga var det på den konservativa sidan; i "The state" utdömde han folkomröstningsinstitutet, som han sedan som politiker varmt försvarade, och i sin amerikanska historia talade han om immigranter från Östeuropa — traditionellt en tillgång för det demokratiska partiet — med aristokratiskt förakt. De politiker som representerade radikalismen under 1900-talets första år — republikanen Theodore Roosevelt och demokraten William Bryan — betraktades av rektorn vid Princeton med ovilja och misstro. Ingen kunde ana att det var denne något högdragne akademiker som skulle föra reformens fackla vidare och av historien stäl-

las samman med Bryan, Roosevelt och La Follette.

Tvärtom. En konservativ kapitalist och tidskriftsutgivare, George Harvey — senare Hardings ambassadör i London —, trodde sig i Wilson ha funnit den man som kunde krossa "bryanismen" och föra den konservativa fraktionen inom det demokratiska partiet till seger. Harvey, som föreläskat sig i några tal och skrifter av Wilson, satte sig i förbindelse med de demokratiska partiledarna i New Jersey och förmådde dem att erbjuda Wilson guvernörskandidaturen; tanken var från början att Wilson genom att vinna prestige som guvernör skulle bli acceptabel som presidentkandidat 1912. New Jersey-bossarna, främst James Smith, gick med på Harveys förslag; republikanerna hade sedan årtionden behärskat New Jersey, och endast en "sensationell" kandidat kunde bryta deras makt. Wilson sade ja, tog avsked från rektoratet och började valkampanjen. Till en början verkade han något tafatt, och hans okunnighet i de aktuella frågorna ansågs häpnadsväckande, men snart märkte arrangörerna att de funnit sin överman — Wilson befanns vara icke blott en stor vältalare, utan också en stor politisk taktiker.

Under kampanjen krävde Wilson en rad radikala reformer — en ny vallagstiftning, ägnad att bryta bossväldet, reglering av de stora bolagens verksamhet, förbättrad olycksfallsförsäkring — och beledsagade kraven med de allmänna utfall mot truster och bossvälde som ingick i

William Bryan.

de progressistiska riktningarnas propaganda. Hans uppträdande väckte dock ingen större oro bland bossarna. Man var van vid att konservativ handling camouflerades med radikala fraser. Men småningom blev det tydligt att Wilson menade allvar. Det stora provet kom sedan han med väldigt flertal valts till gu-